

Замонавий социологик тадқиқотлар шуни кўрсатадики, ислом дунёда энг тез ўсаётган дин ҳисобланади, шундай қилиб, мусулмонлар глобал социумда тобора катта улушга эга бўлиб бормоқда. Маълумки, бир пайтлар Адам Смит томонидан эълон қилинган бизнеснинг асосий қонуни «талаб тақлифни юзага кетиради» тарзида янграйди. Шу тариқа, жаҳон иқтисодий инкироз ва рецессияларга қарамай, халол туристик сектор йилдан йилга фаол ривожланиб бормоқда.

Мусулмонлар учун меҳмонхона – катта фойда келтирадиган иш

Меҳмонхона бизнеси соҳасида дунёнинг бешта етакчи компаниялари қаторига қирадиган Rezidor Hotel Group компанияси маълумотларига кўра, яқин 10 йилда шариат бўйича дам олишга талаб йилига 20%га ўсмоқда. Бунда халол туризм учун, худди «халол» маркази остидаги меҳмонхоналар учун бўлгани каби, хали аниқ таъриф йўқ, одатда бу ерда шариат талабларига мувофиқ меҳмонлар жойлаштириш бўйича хизматлар кўзда тутилган туристик маҳсулот кўзда тутилади. Мисол учун, «тўлик» халол меҳмонхоналарда спиртли ичимликлар берилмайди, ҳамма таомлар халол сертификатига эга, хоналарда жойнамозлар мавжуд ва умуман, бутун интерьер мусулмонлар учун дўстона ҳисобланади. Бирок халол туризм тушунчаси анча кенгрок ҳам тушунилади – бутун дунё бўйлаб кўплаб тармоқлар мусулмонлар учун тўғри келадиган ҳисобланиши мумкин. Мисол учун, Лондондаги "Лорд Миллер" меҳмонхонаси ёки "Холидей Вилла" меҳмонхоналар тармоғида хоналарда қибланинг қайси томонда эканлигини кўрсатиб турадиган махсус кўрсаткичлар.

Мусулмонлар бўлиб туриши учун қулай ва шинам бўлган меҳмонхоналар учун дунё рейтинглари ҳам мавжуд. Бундай рейтингни биринчи бўлиб австралиялик Карим Саад, www.halaltrip.com сайти асосчиси тузган. Сайтда кўрсатилган маълумотларга мувофиқ, етакчилар бешлиги қуйидагилардан иборат бўлди: Tamani Villas (Танзания), Vera Hotel (Туркия), Dar Al Tawhid (Саудия Арабистони), Bangtao Beach Chalet (Тайланд) ва Ada Hotel (Туркия).

Экспертнинг таъкидлашича, мусулмонлар айнан халол меҳмонхона ва курортларга кўпроқ пул сарфлашга тайёр бўлиб, шу тарика кўйилган талабларга мос келмайдиган ислом дунёсининг айрим меҳмонхоналарида ва Гарб мамлакатларида меҳмонхона ишига зиён етказиши мумкин.

Буларнинг барчаси шуни кўрсатадики, бу улкан ва хали у қадар ривож топмаган бозор ўсиб, фақат «ниша» бозори бўлмай кўйган. Бирок унинг кўтарилиши Европа ва Гарбда исламофобиянинг ўсиш даврига тўғри келади, Францияда никоб тақикланган, Голландияда исломга қарши бўлган депутатлар фаоллашмоқда ва х.к. Агар бундай тенденция сакланиб қоладиган бўлса, таъкидлайди ОАВ, шу пайтгача бадавлат араблар учун урф бўлган туристик йўналиш саналган Франция каби мамлакатлар туризм орқали топадиган тушумда катта йўқотишларга учрайди. Халол туризмга келадиган бўлсак, унинг глобал микёсга чиқиши – фақат вақт талаб қиладиган масала бўлиб, ундан четда қолиш тобора қийинлашади.

Халол сайёрамиз бўйлаб қадам ташламоқда

Халол тренд ривожланаётган бир шароитларда кўплаб меҳмонхоналар ўз хизматларини мусулмон-меҳмонлар учун мослаштиришга уринмоқда. Мусулмон аҳолининг, айниқса, Гарбий Европа ва АКШда фаровонлиги ўсиши билан билан халол туризмни ривожлантириш учун имкониятлар ҳам ортмоқда. Туркия, Малайзия, Кизил денгиз, Сингапур ва Индонезия каби дунёнинг асосий туристик йўналишлари мусулмонлар туризмига жиддий кизиқиш намоёиш этиб бўлди. 2005 йил Малайзия Яқин Шарқдан 150 мингдан ортиқ сайёҳ қабул қилган бўлса, 2007 йилга келиб 250 мингга яқин киши таомлар халоллиги кўрсаткичидан келиб чиқиб, туристик йўналишларни танлади. БААнинг "Almulla Hospitality" компанияси 2015 йилгача нафақат Яқин Шарқда, балки Европа ва Шимолия Америкада ҳам 150 та халол меҳмонхона очишни режалаштирган. Бундан ташқари, "Jawhara" меҳмонхоналар тармоғи Дубайдаги ўз меҳмонхоналарининг 25%ини халол қилмоқчи. Ушбу меҳмонхоналар шунингдек, закот – олинган фойданинг 2,5%ини тўлайди.

Халол меҳмонхона бизнесига кизиқиш мусулмон мамлакатлардан ташқарида ҳам кенг тарқалмоқда. Европадаги илк меҳмонхоналардан бўлган Швейцариянинг "Kempinski" меҳмонхоналар тармоғи "Guidance Financial Group" билан ҳамкорликда 2015 йилгача 30 та халол меҳмонхона қуришни режалаштирган. Австрияда дунёга машҳур "Sacher" меҳмонхонаси Рамазон ойида меҳмонларнинг намоз ўқишлар учун жой ажратган, шунингдек, сахарлик ва ифторлик ташкиллаштирган. Дунёдаги энг йирик "Best Western" меҳмонхоналар тармоғи Малайзия, Бахрейн ва Уммонда халол меҳмонхоналар очган ва бу соҳани ривожлантириш ниятида. "Radisson Blu ва Park Inn" брендлари соҳиби бўлган Брюсселнинг "Rezidor Hotel Group" компанияси яқин ўн йилликда халол меҳмонхона бизнесининг йиллик 20% ўсишини кутмоқда. Жанубий Африка Республикаси 2010 йил футбол бўйича жаҳон чемпионати бўлиб ўтиши арафасида Кейптаунда "Coral International" номи остида халол меҳмонхона очди.

Туркия, Тайланд, Миср ва Бали каби дунёнинг энг оммавий курортлари ҳам мусулмонлар

учун меҳмонхоналарга эга. Хусусан, индуизм энг тарқалган дин саналган Балида «Aston Denpasar Hotel» меҳмонхонаси халол сертификатини қўлга киритди. Бу кадам Бали халол бозорини ривожлантиришда ижобий тенденция сифатида ҳамда ислом талабларига жавоб берадиган товарлар ва хизматларга талабнинг ўсишига жавоб сифатида қайд этилди.

Россия: халол меҳмонхоналар ибтидоси

Халол оламида Ислом палатасининг ахборотлар ва тадқиқотлар бўйича Маркази раҳбари Динар Садыковнинг ҳисоблашича, Россия – турли мамлакатлардан, жумладан, мусулмон мамлакатлардан меҳмонлар эътиборини жалб қиладиган мамлакатдир. Унинг фикрига кўра, халол-меҳмонхоналар икки тоифага ажратилиши лозим. Биринчиси бу – айнан мусулмонлар мақсадли миқозлар саналадиган тўлиқ халол меҳмонхоналар. Бу ерда таомлар фақат халол, спиртли ичимликлар умуман йўқ, намоз ўқиш учун алохоналар ажратилган ва ҳ.к.. Иккинчи тоифа мусулмонлар ўзини қулай ҳис қиладиган алохида хоналар тақдим этиладиган меҳмонхоналардир. Бундай хоналарда жойнамоз ва компас тақдим этилади, санузелда таҳорат қилиш учун қумгон ва биде бўлади, мини-бар эса умуман кўзда утилмайди. Бунда меҳмонхона ошхонасида меҳмонлар учун таом тайёрлашда халол хом ашёдан фойдаланилади, лекин спиртли ичимликлар ҳам сотилади. Ошхона алохида юритилиши ҳам мумкин бўлиб, бундан фақат миқознинг буюртмаси бўйича халол таомлар берилади. Охири ҳолатда кўмига меҳмонхонани халолга мувофиқлик борасида ўта жиддий текширади: хом ашё етказиб берувчилардан тортиб алохида ажратилган совутгичлар ва ошхона анжомларигача. Динар Ильсуровичнинг қайд этишича, Россияда меҳмонхоналар хўжайинлари Кўмига таомнома ва хизматларга «халол» мақоми берилишини сўраб мурожаат қилади, лекин бар сакланиб қолади. Россияда мусулмонлар учун мўлжалланган ва кўмигадан сертификат олган илк меҳмонхона Козон шаҳрида жойлашган – бу «Шушма» меҳмонхонасидир. Ҳозирги кунга келиб, яна битта меҳмонхона аккредитация жараёнидан ўтмоқда, бошқа талабномалар ҳам келиб тушмоқда. Шундай қилиб, бозор бўш ва таъминланмаган бўлиб турибди, халол меҳмонхона хизматларига талаб эса доимий равишда ўсмоқда. Россияда меҳмонхона бизнеси эгалари, ўз навбатида, фаоллик кўрсата бошлади ва Универсиада-2013, Олимпиада-2014 ва футбол бўйича жаҳон Чемпионати-2018 каби йирик халқаро тадбирлар тўғрисида Кўмигадан рўхсат олиш шартлари билан қизиқди. Бундай шароитларда меҳмонхоналарда халол хизматлар мавжудлиги масаласи бир томондан компаниянинг нуфузига айланмоқда, бошқа томондан эса – турли маданиятлар ва урф-одатларни ҳурмат қилишдан дарак бермоқда. Ва бу фикрга қўшилмасликнинг иложи ҳам йўқ.

МДХда козоклар биринчи ўринда

«Козогистон халол саноати» Ассоциацияси президенти Марат Сарсенбаевнинг таъкидлашича, Козогистон халол мехмонхоналарни сертификатлаш масаласида жaxon тажрибасидан, биринчи навбатда, халол-саноат жиддий ривожланган Малайзия тажрибасдан андоза олади. МДХ мамлакатлари орасида биринчи бўлиб айнан Козогистонда №16-32 сонли туристик хизмат кўрсатиш махсус сертификати ишлаб чикилди ва 2007 йилдан бери кўлланиб келмоқда. 2011 йил Козогистон ОИС рахбари бўлиб, Астана ва Алматида спорчиларнинг аксарияти мусулмон мамлакатлардан ташриф буюрган Осиё ўйинлари қабул қилиниши халол мехмонхоналар тармоги ривожланишига ўзига хос туртки вазифасини бажарди. Козогистон мехмонхоналарида мусулмонлар учун нафакат бирламчи зарур хизматлари – халол овкат ва тахорат учун кумгонлар такдим этилади, балки мос келувчи мухит шакллантиришга ҳам ҳаракат қилинади, масалан, хоналарда Куръон, тасбех ва жойнамозлар бор. Марат Агибаевичнинг айтишича, Козогистон мехмонхоналари эгалари учун халол стандарти бўйича сертификатлаш катта қийинчилик тугдирмайди. Жараён ариза бериш, мехмонхонани кўриб чиқиш, персонални ўқитиш ва зарур маслаҳатлар олишни ўз ичига киритади.

Худди Россияда бўлгани каби, Козогистон мехмонхоналари ҳам «тўлик халол» эмас, шариат бўйича таомлар ва хоналарда шароитлар мавжудлигидан ташқари, бу ерда кўпинча қолган мехмонхоналар тоифалари учун спиртли ичимликлар солинган бар қолдирилади. Бунда овкатланиш масалаларида алоҳида эътибор қаратилади: ассоциация овкат тайёрловчилар учун, шунингдек, мехмонхона ошпазлари учун махсус ўқитишни ташкил қилади. Бугунги кунда Козогистонда сертификатланган мехмонхоналар сони ўндан ортиқни ташкил қилади, бу мехмонхоналарнинг хаммаси мамлакатдаги энг йирик бўлиб, беш юлдузли ҳисобланади: «InterContinental», «Ramada-plaza», «Diplomat», «Каусар» ва бошқалар. Жаноб Сарсенбаев Козон шаҳридаги халол оламида Ислом палатаси ахборот ва тадқиқотлар бўйича Марказга ташриф буюради ва Козогистон ассоциациясининг Россия билан ҳар томонлама ҳамкорликка тайёрлигини билдиради.

Абу Муслим тайёрлади